

METAL İŞÇİLERİNİN 2010-2012 TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ SÜRECİNDEKİ MÜCADELESİ

*Nursel Durmaz
Pamukkale Üniversitesi*

Özet: Bugün Türkiye’deki bütün işçilerin, sahip oldukları hayat şartlarının kötüye gitmesinin temel sebebi, piyasadaki fiyatlarla ücretler arasında mevcut dengesizliklerdir. Bunun yanında, yasal düzenlemelerin ve hükümet politikalarının işçilerin yaşam şartlarında bir düzelmeyi temin edemediği de söylenebilir. Bu durum üretim, kârlılık ve istihdamın olağanüstü arttığı metal sektöründe de kendini göstermiş ve sonuç itibarıyla metal sektörü büyümüştür. Ancak, bu büyümenin önemli bir kısmı hammadde ve makine alımına ayrılan sabit sermaye yatırımlarında gerçekleşmiş, ücretlerin bu büyümedeki payı sınırlı olmuştur. Dolayısıyla, giderek daha çok sabit sermaye daha fazla iş gücünü çekmekte ve metal işçilerinin tabi olduğu sömürü yoğunlaşmaktadır. Bu koşullar altında çalışan metal işçilerinin greve gitmeleri kaçınılmaz olmuştur. Metal işkolunda örgütlü işçi sendikası Birleşik Metal-İş ile Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) arasında yürütülen 2010-2012 metal işkolu grup toplu iş sözleşmeleri görüşmelerindeki uyuşmazlığın ardından 11 Şubat 2011 tarihinde, Birleşik Metal-İş örgütlü olduğu işyerlerinin 28’inde grev kararı alınmıştır. Birleşik Metal-İş grev süresince kararlılığını göstermiş ve etkili bir direniş örgütlenmiştir. Grev sonucunda, uyuşmazlık kapsamında olan bütün işyerlerinde, MESS ve aynı işkolunda örgütlü olan diğer işçi sendikası Türk Metal’e rağmen, işçilere dayatılardan daha yüksek bir ücret artışı sağlanmıştır. Metal işçilerinin bu grev sürecinden başarıyla çıkarak Birleşik Metal-İş’in örgütlü olduğu bütün işyerlerinde taleplerini işverene kabul ettirmesi, Türkiye işçi sınıfı için büyük bir önem taşımaktadır. Metal işçisinin başarısı, Türkiye işçi sınıfına, kazanımların mücadele ile elde edilebileceğini tekrar hatırlatmış, direnen ve mücadele eden işçilerin kazanabileceklerini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: metal sektörü, sömürü, grevler.

Abstract: The main reason of the deterioration of the living conditions of all workers in Turkey is the existing imbalances between wages and market prices. Besides, it is possible to say that legal regulations and the approach of government concerning the existing problem could not provide an improvement in the living standards of workers. This situation has also been a case in the metal sector in which production, profitability and employment have increased superiorly. As a result, the metal sector has expanded. However, the interesting point is that the expansion of the sector has realized in investments in the forms of fixed capital appropriated for purchasing of raw materials and machinery, but the investment in workers has been limited. Therefore, more and more fixed capital has been attracting more labour force, and so the exploitation to which the workers are subjected has been intensifying. It was inevitable that the metal workers employed under those conditions went on strike. Following the disagreement in the negotiations of “2010-2012 group collective bargaining” between the trade union, Birleşik Metal-İş, and the employer union, MESS, in 11 February 2011, Birleşik Metal-İş went on strike in 28 of its workplaces. Birleşik Metal-İş indicated its determination throughout the strike and organized an effective resistance. As a result of the strike, despite of MESS and Türk Metal, and other trade unions organized in the same sector, a higher wage increase was secured for all workers. It has a great im-

portance for Turkish working class that metal workers made the employers adopt their demands, by coming through the process of strike, in all workplaces where Birleşik Metal-İş are organized. The success of the metal workers reminded the Turkish working class that better living standards could be accomplished through the struggle of strike. It has also showed that only workers who are resisting and putting up a struggle could succeed.

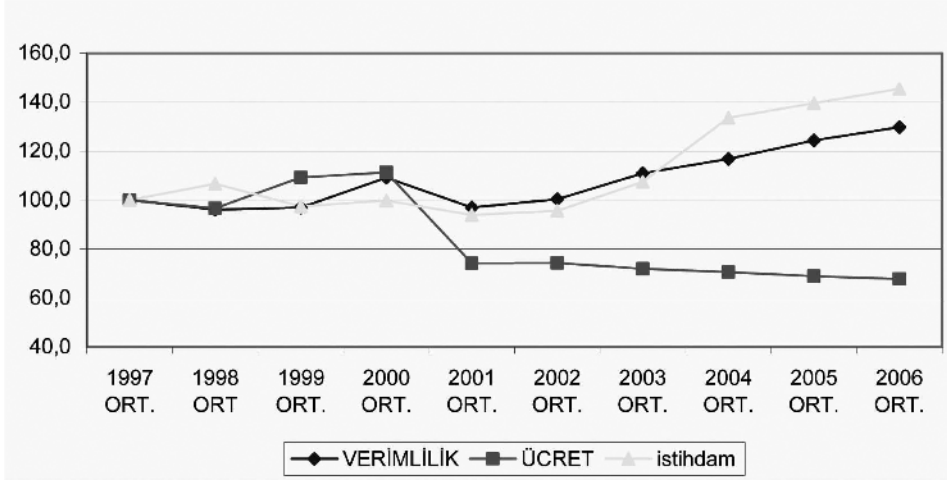
Keywords: metal industry, exploitation, strikes.

GİRİŞ

Metal sektörü Türkiye imalat sanayii açısından giderek ağırlık kazanan bir sektör durumundadır. İmalat sanayiinde kayıtlı çalışanların % 36'lık bir kesimi bu sektörde bulunmaktadır. Son 5 yıllık süreçte Metal sektörü önemli bir gelişme göstererek imalat sanayii içindeki payını artırmıştır. Millî Prodüktivite Merkezi (MPM) 2010 yılının ilk çeyreğine ait verimlilik göstergelerini 2 Ağustos 2010'da açıklamıştır. Metal sektöründe ücretlerde ciddi anlamda düşüş yaşanmıştır. Ayrıca işten atılma baskısı altındaki işçiler daha yoğun çalışmak durumunda kalmışlardır ve bu süreç devam etmektedir. Az işçi ile daha çok üretim yapılması bu dönemin temel özelliği olmuştur. Bu dönemde, hemen her işyerinde performans hedefleri artırılmış, işçilerin daha fazla üretim yapması istenmiştir. İşçiler artık biyolojik olarak sınıra gelmiş durumdadır. Yoğun çalışmanın işçilerin sağlığını bozması kaçınılmazdır. Verimlilikteki bu artış, işçilerin daha fazla sömürülmesinden, patronların daha fazla kar elde etmesinden başka bir anlama gelmemektedir (Birleşik Metal-İş, 2010).

Son çeyrek yüzyıl boyunca, büyüme hızının üçüncü dünya ülkelerinin çok büyük bir bölümünde önceki çeyrek yüzyıla göre düştüğü ve gelir dağılımının emekçilerin aleyhine, sermaye sınıflarının lehine değiştiği, tüm ciddi araştırmaların ortaya koyduğu olgulardır. Daha açık bir ifade ile makroekonomik politikalar, sermaye birikimi, büyüme ve kalkınma amaçlarından uzaklaşmış, önceliklerin başına istikrar gelmiş, bu politikalara daraltıcı ve deflasyonist yönelişler egemen olmuştur. Neoliberal politikaların bölüşüm sonuçları işsizliğin artmasına, reel ücretlerin verim artışlarının gerisinde seyretmesine, hatta çoğu kez gerilemesine yol açmış; kırsal dünyada topraksızlık artmış; küçük ve orta köylülere dönük destekleme politikalarının kapsamı gerilemiş; devletin sosyal alanlara dönük harcamaları daralmış; “kamu hizmeti” sayılarak parasız hizmet sunulan pek çok alanda, “kullananın bedel ödeyerek yararlanması” ilkesi yaygınlaşmıştır. Bu politikaların nihai yansıması, artı-değer oranlarının yükselmesi, artı-değerin içinde ise finans kapital ve rantiyeye paylarının artmasıdır. Temel (birincil) bölüşüm ilişkilerindeki dönüşümlerin nihai bilançosu, böylece, açık seçik olarak emek aleyhine, sermaye lehine gerçekleşmiştir (Boratav, 2010: 33). Metal sektörü için de bu değerlendirme geçerlidir. İşçi ücretlerinin, sermayenin kârıyla karşılaştırılması, işçilerin sermaye karşısındaki konumunu anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Sermayenin kârıyla, ya da üretimde yaratılan toplam değerle karşılaştırıldığında ücret, görece ücrettir. Reel ücretlerdeki gerileme işçinin eskisine göre daha az mal ve hizmet tüketmesi, mutlak anlamda yoksullaşmasıdır. Görece ücret kavramı, üretim süreci içinde işçinin ve sermayenin payını ortaya koyan bir kavramdır. Bu sebeple görece

Şekil 1: Metal İşkolunda Ücret-Verimlilik-İstihdam İlişkisi

Kaynak: Birleşik Metal-İş (2008: 15).

ücretlerdeki gerileme işçinin sermaye tarafından daha fazla sömürülmesi ve görece olarak yoksullaşmasıdır (Birleşik Metal-İş, 2008: 7).

Şekil 1, görece ücretlerin 2001 krizinin hemen ardından çok keskin bir biçimde düştüğünü göstermektedir. Metal işçileri, 2001 krizi döneminde sürekli “kriz nedeniyle fedakârlık” öğütleri dinlediklerini, kriz geçtikten sonra eski konumlarına dönecekleri sözü verildiğini ifade etmişlerdir (Birleşik Metal-İş, 2008: 15). Şekil açıkça gösteriyor ki, kriz nedeniyle kaybeden işçiler olmuştur ve hiçbir şekilde eski günlerine dönememişlerdir.

Şekil 1’den anlaşıldığı gibi, metal işkolu genelinde ve tüm alt sektörlerde ücretler aşağıya, verimlilik ise yukarıya doğru seyretilmekte, işçi sınıfı ile sermaye arasındaki ilişki işçi sınıfı aleyhine değişmektedir. 1997 yılından 2007’ye kadar olan dönemde metal işkolunda istihdam % 45 oranında artmıştır. Sermaye, görece ücretleri gerilettiği ölçüde, işçi sayısını arttırmış ama her yeni işçinin istihdam maliyetini de düşürmüştür. Sonuç olarak diyebiliriz ki, metal işkolunda düşük ücretli işçi çalıştırma giderek yaygınlaşmaktadır. Daha ucuza daha çok işçi ve işçi başına düşen verimlilikte yüksek artış oranları, sermayenin hızlı büyümesinin açık kanıtı ve temel nedenidir. İşçiler açısından ise bu gelişme, düşük ücretler, ücretlerin farklılaşması, çalışma yoğunluğu ve temposunun artması anlamına gelmektedir. Tüm alt sektörlerde, 2000 yılı bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Şekilden de anlaşılacağı gibi, 2000 yılından itibaren ücretler düzenli bir biçimde aşağıya doğru seyretilmektedir.

Şu ana kadar, işçilerin gerçekleştirdikleri üretimden aldıkları payı ve bu payın zaman içerisinde nasıl azaldığı ortaya koymaya çalıştık. Şimdi de sermayenin kârını hesaplamaya çalışalım. Öncelikle bu konuda sınırlı kaynak olduğunu belirtmeliyim. İşverenler gizlilik gerekçesiyle işyeri bilgilerini, kamu ile paylaşmaktadırlar. Birleşik Metal-İş Sendikası’nın *Metal İşçisinin Gerçeği* (Birleşik Metal-İş, 2008) adlı çalışmasında borsaya verilen bilgilerden yararlanılarak şirketlerin brüt kârı hesaplanmış ve sonuç elde edilmeye çalışılmıştır. Üretim süreci içinde yaratılan toplam değer, ücret, faiz, kâr ve vergi olarak bölüşülmektedir. Diğer bir

Tablo 1: Kar ve Ücret Karşılaştırması

2007 YILI İMKB BİLANÇOLARINA GÖRE					
Şirket	Brüt Kar (K)	Yıllık Ücret (Ü) (Ç*AU*12)	Sömürü Oranı (K/Ü)	Çalışan Sayısı (Ç)	Aylık Brüt Ücret (AU)
Arçelik	1.388.659.621	215.903.172	6,4	10.793	1.667
Beko	66.892.728	43.988.796	1,5	2.199	1.667
Borusan	100.999.533	27.265.452	3,7	1.363	1.667
Bsh	533.146.560	54.790.956	9,7	2.739	1.667
Çelik halat	8.120.023	2.900.580	2,8	145	1.667
Ford	992.858.510	163.212.636	6,1	8.159	1.667
Izmir Demir Ç.	15.384.668	13.682.736	1,1	684	1.667
Karsan	28.484.245	19.663.932	1,4	983	1.667
Otokar	118.307.056	24.304.860	4,9	1.215	1.667
Tofaş	266.301.941	173.534.700	1,5	8.675	1.667
Türk Traktör	126.817.945	26.745.348	4,7	1.337	1.667
Bosch fren	17.140.189	5.881.176	2,9	294	1.667
Ege Endüstri	13.722.437	8.281.656	1,7	414	1.667
Uzel makina	48.467.771	24.504.900	2,0	1.225	1.667
Demisaş*	11.116.705	11.982.396	0,9	599	1.667
Isuzu	89.851.771	14.702.940	6,1	735	1.667
Makine Takım	5.092.979	4.780.956	1,1	239	1.667
Prsymian	81.410.974	6.701.340	12,1	335	1.667
Toplam	3.912.775.656	842.828.532	4,6	42.133	1.667

* 2007 Faaliyet Raporu.

Kaynak: Birleşik Metal-İş (2008: 21).

deyişle, yaratılan toplam değerden ücretler çıkarıldığında, tüm kapitalist sınıfların kendi aralarında bölüştükleri artı-değere ulaşılmış olunacaktır. Yapılan çalışmada 2007 yılı için MESS'in açıkladığı ortalama saat ücretleri veri alınmıştır. Grup toplu iş sözleşmesi kapsamındaki işyerlerinde ortalama saat ücreti brüt 4,65 YTL'dir.¹ İkramiye dahil aylık brüt ücret $4,65 \times 300 = 1.395$ YTL olarak hesaplanmıştır. Sermayenin karı brüt olarak dikkate alındığı için ücret ödemelerinde, yüzde 19,5'lük işveren sigorta payı eklenmiştir. Bu durumda aylık ücret yaklaşık olarak 1.667 YTL olmaktadır. Şirket bilançolarındaki brüt karlar ücrete oranlandığında sömürü oranları elde edilmiştir. Yani böylece, üretimde yaratılan değer sermaye ve işçiler arasında hangi oranlarda paylaşıldığı, işçilerin sermayeye karşılıksız çalışma süreleri bulunmuş olmaktadır. 2007 İMKB bilançoları ile yapılan hesaplamalara göre metal işkolundaki durum *Tablo 1*'de verilmiştir. Buna göre (Birleşik Metal-İş: 21):

- Metal işkolunda sömürü oranı yüzde 460'tır.
- Sermayenin bir yıllık kârı işçilerin 4,6 yıllık ücretlerini ödemeye yeter.

¹ 2007 yılında para birimi YTL'dir.

- c) İşçiler, çalışma sürelerinin 1 saatinde kendilerine ücret karşılığı, 4,6 saatini ise sermayeye bedava çalışmaktadırlar.

şeklinde birden fazla biçimde ifade edilebilmektedir.

Sendikal yaşamın başlangıcının, işçilerin sermaye gücünün karşısındaki örgütlenme ihtiyacından kaynaklandığını biliyoruz. Tek bireyin emek gücünün işverenin sermaye gücü karşısındaki zayıflığı, ortak mücadeleyi önce meslek temelinde, daha sonra sınıf temelinde örgütlü hale getirmiştir. Sendikaların kuruluş dönemi, bu mücadelelerin de ortak tarihini oluşturmaktadır (Lordoğlu, 2011).

Toplu sözleşmeler aracılığıyla işçiler çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirmenin, sermayenin sömürsünü sınırlamanın mücadelesini verirler. Metal işkolu, son yıllarda gerçekleştirdiği olağanüstü büyüme, ihracat, ciro ve kâr artışları ile ekonominin lokomotifi olmuştur. Bütün bunların metal işçilerinin karşılığı ödenmeyen emekleri, yoğunlaşan sömürüleri sayesinde gerçekleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi metal işkolunda çalışanların sayısı 10 yıl içinde % 45 artmasına rağmen ücretler yarı yarıya düşmüştür. Bu metal işverenlerinin, ucuz işgücü sömürsüyle kârlarını katladığını göstermektedir. Bu nedenle işyerlerinde ücretler arasında uçurumlar oluşmuştur. AKP iktidarının getirmiş olduğu İstihdam Paketi ile, işe yeni girecek işçilerin sigorta primleri işsizlik sigortası fonundan karşılanmaktadır. Böylece, metal işkolunda zaten düşük olan işe giriş ücretleri, işverenler açısından daha da düşürülmektedir. Birleşik Metal-İş bu konudaki isteklerini birkaç başlık altında toplamıştır:

- Sermayenin sömürsünü sınırlamak,
- Düşük ücretlilere iyileştirme sağlamak,
- İhtiyaçlarını karşılayacak düzeyde ücret zammı almak,
- İşe giriş ücretlerinin yükseltilmesi,
- Enflasyon endeksli zamlara ve esnek çalışmaya yer verilmemesi,
- Sosyal ödemelerin azaltılmaması.

I. GREV KARARININ VERİLMESİ

Grev, sendika özgürlüğünün en önemli parçasıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sendika Özgürlüğü Komitesi grev hakkını, “işçilerin mesleki çıkarlarını korumayı ve geliştirmeyi sağlayan ve sendika hakkı içinde yer alan bir temel araç” olarak kabul etmiştir. Öte yandan Avrupa Konseyi tarafından “ekonomik ve sosyal ilerlemenin dinamik bir aracı” olarak nitelenen ve 1961 yılında imzalanan “Avrupa Sosyal Şartı” ve 1999 yılında yürürlüğe girerek bu sözleşmeyi güncelleştiren “Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı”, grev hakkını “temel haklar” arasında kabul etmektedir. Türkiye’de grev hakkı, bu uluslararası normlara aykırı ve birçoğu doğrudan Anayasa’dan gelen sayısız kısıtlamalara, yasaklamalara tabidir. Grev hakkını düzenleyen 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununda “yasadışı grev” kavramıyla ifadesini bulan bu kısıtlama ve yasaklamalar son derece ağır yaptırımlarla desteklenmektedir. Grevin yasallığı ise, toplu iş sözleşmesinin yapılması sürecinde ortaya çıkabilecek “çıkar uyumsuzlukları” ile sınırlandırılmıştır (Şafak, 2007; İşeri ve Sertlek, 2011: 59).

Metal işkolunda 2004-2006 sözleşmesinin ortalarından itibaren ciddi bir büyüme eğilimi başlamıştır. Bu dönemin en önemli, en çarpıcı özelliklerinden birisi

budur. Bu büyümenin temel nedeni ise metal işçilerinin aşırı sömürsüdür. İstihdamda neredeyse yarıya yakın bir artış gözlenmektedir. Diğer sektörlerde de kısmi büyümeler vardır ancak burada hem üretim rakamlarında hem işçi sayısında ciddi bir artış vardır. Geçtiğimiz dönem 75-80 bin civarında olan sözleşme kapsamındaki işçi sayısı bu dönem 100 bine ulaşmıştır. Bu bile ciddi bir artışı gösteriyor. Sektörün bütününe baktığımızda ise, son 6-7 yıl içerisinde istihdamda %45'lik bir artış söz konusu. Birleşik Metal-İş Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı Mehmet Beşeli'ye göre, kapitalist birikimin mantığı açısından bakarsak, istihdamın artıyor olması sömürünün artmasıyla, kârlılığın artmasıyla bağlantılıdır. Çünkü kapitalistler eğer kâr elde edemezlerse bu alanlara yatırım yapmaz, bu alanlarda büyümeyiz. Bu alanlardan çekilirler. Genel Sekreter Yardımcısı konu ile ilgili şunları da eklemiştir (Beşeli, 2008):

İşçiler gidişatı bizzat kendi yaşantılarında görüyor. “Biz iki yıl önce tek makineye bakıyorduk, şimdi 3 makineye birden bakıyoruz. Biz eskiden günde 3 kamyon mal çıkartıyorduk, şimdi 20 kamyon mal çıkartıyoruz” gibi ifadelerle üretimdeki artışı kendi yaşantılarından, üretim süreci içerisinde güzel örneklerle anlatıyorlar. Bu önemli. Çünkü bugüne kadar Türkiye'deki sözleşmelerde sendikaların söylemlerine, işçilerin yaklaşımlarına, kendilerini haklı göstermek için ortaya koydukları söylemlere baktığımızda, hep üretim süreci dışındaki unsurlarla kendi haklılıklarını kanıtlamaya çalıştıklarını gördük. Ekmeğin fiyatının artması, enflasyonun artması vb. gerekçeler oluşturdular.

Bu durumun ardından Birleşik Metal-İş sendikası ile işveren sendikası MESS arasında yürütülen 2010-2012 metal işkolu grup toplu iş sözleşmelerinde uyuşmazlık yaşanması üzerine 11 şubat 2011 tarihinde Birleşik Metal-İş Sendikası'na üye işyerlerinin 28'inde grev kararı almıştır. Bu işyerlerinin 13'ünde grev oylaması yapılmış ve bu oylama sonucuna göre 6'sı grev kararına hayır, 7'si ise evet demiştir. Ayrıca geriye kalan 14 işyerinde “evet” sonucu çıkacağından emin olduklarından grev oylaması yapmaya gerek bile görmemiştir. Böylece Birleşik Metal-İş sendikası üyelerinin yüzde 90'ı greve çıkma kararı almıştır. Artık sefalet ücretine boyun eğmemekte kararlı olan metal işçileri, sermayeye karşı en büyük silahını, grevi gündeme getirmiştir. Birleşik Metal-İş Sendikası Anadolu Şube Başkanı Seyfettin Güleğül grev kararının alınmasını şu şekilde açıklamıştır (Güleğül, 2011):

Hazırlık sürecimiz çok uzun sürdü. Ocak 2010'da başladık. 13 ay fiilen mücadele ettik. Öncelikle komiteler oluşturduk. Her komitede 10 işçi bulunuyordu. Arkasından grev eğitimlerine başladık. Biz işçilerimize en baştan maddi yardımda bulunulamayacağını söyledik, aslında sendikalar grev zamanı işçilere maddi destek sağlar, ancak buna rağmen işçilerden son derece destek aldık. Zaten aynı şekilde bu süreçte sendika çalışanlarımız da uzmanlarımız da ücret almadılar. Öyle ki herkes borç içindeydi, dolayısıyla katılmayabilirdi ancak durum o kadar katlanılmaz boyuttaydı ki greve katılmaları gerekiyordu. Metal işkolundaki sayının 10'da 1'i kadardık, ancak yine de diyebiliriz ki bir avuç işçi kalkıp MESS'e kafa tuttu.

Bu zor koşullar altında işçilerin grev kararı alması, metal sektöründe işçiler açısından çekilmez bir durumun var olduğunu göstermektedir.

II. BİRLEŞİK METAL-İŞ'İN TUTUMU VE HAZIRLIK SÜRECİ

Grev ile ilgili olarak bilgi toplayabilmek amacıyla Birleşik Metal-İş Anadolu Şube Başkanı ile yaptığım söyleşide kendisi, bu süreçte farklı bir işçi yapısıyla karşı karşıya olduklarını belirtmişti. Çünkü; her zaman “*benim derdim var, borcum var, greve gidemem*” diyen işçi, bu sefer “*evet benim derdim var, borcum var, bu yüzden iyi bir toplu iş sözleşmesine ihtiyacım var*” demektedir. Aslında grev sırasında sendika, işçilerine maddi destek sağlar. Ancak bu sefer Birleşik Metal-İş Sendikası hiçbir maddi yardımda bulunamayacaklarını bildirdikleri halde işçiler greve evet demişlerdir. Çünkü yaşam koşulları her geçen gün daha da kötüye giden işçiler bilmektendirler ki, var olan bu toplu sözleşme düzenini ancak risk alarak yıkabileceklerdir. Ayrıca işçiler, grev kararının başarıyla hayata geçirilmesinin tek garantisinin, MESS karşısında net bir sınıf duruşu sergilemelerinden geçtiğini bilmektedirler.

Bu arada, grev nedeniyle tam zamanlı üretim yapan fabrikalar stok biriktirmeye çalışılmış, üretimin kaydırılacağı diğer işletmeler ve ülkeler gündeme alınmış, fabrikalardan makineler kaçırılmaya çalışılmıştır. Örneğin, Gebze’de bulunan Bosal Mımaşan fabrikasının patronu işçilerin grev kararlılığından korkarak fabrikadaki makineleri kaçırmaya kalkmıştır. Patronun bu girişimini haber alan işçiler, fabrika önüne gelerek makinelerin kaçırılmasını engellemiştir. Fabrika önünde toplanan işçiler, kaçırılan makineler gelmediği sürece çalışmayacaklarını ve fabrika içindeki makinelerin kaçırılmasına izin vermeyeceklerini fabrika yönetimine bildirmişler, işçilerin kararlı duruşu karşısında patron, kaçırdığı makineleri geri getirmek zorunda kalmıştır. Bosal’da yaşanan deneyim, grev kararının başarıya ulaşmasının tek garantisinin işçilerin kendi öz gücü olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.²

1. Metal İşçilerinin İstekleri

MESS ile toplu iş sözleşmesi görüşmeleri başladığında, MESS’in dayatması sıfır zam ve esnek çalışma yönünde olmuştur. Birleşik Metal-İş’in bu teklifi kabul etmeme konusunda kararlı olduğunu görünce MESS, Birleşik Metal-İş’e bir ücret teklifinde bulunmamıştır. Ardından Türk Metal ile yüzde 5,35 oranında ücret zammına imza atmışlar ve esnek çalışmayı geri çektiklerini beyan etmişlerdir. Birleşik Metal-İş ise MESS’in teklifini reddettiğini beyan ederek hızlıca grev sürecine girmiştir.

Birleşik Metal-İş grev kararının gerekçelerini üç başlık altında şu şekilde açıklamıştır:³

1. Yüzde 5,35 zam oranı düşüktür. Düşüktür, çünkü 2008 krizi şirketlerin büyük kısmının hükümetten aldıkları teşviklerle sıkıntı yaşamadıkları ama işçilerin gerek çalışma gerek yaşam koşullarının geriletildiği bir kriz olmuştur. Düşüktür, çünkü 2009’un ikinci yarısından itibaren ama özellikle 2010 yılında metal işkolunda gerçekleştirilen büyümenin hiçbir şekilde karşılığı değildir.

2. Ücret zam yöntemi grup sözleşmesinin prensiplerini ortadan kaldırmış, her işyerine farklı zam uygulaması, aynı saat ücretini alan ancak farklı işyerlerinde çalışan işçilerin farklı zamlar almalarına neden olmaktadır.

² “Metal İşçisi ‘Grev’ Diyor, Peki Ya Sendikal Bürokrasi?” (<http://www.sosyalistforum.net/turkiyede-sinif-hareketi/46460-metal-iscisi-8220grev8221-diyor-peki-ya-sendikal-burokrasi.html>).

³ “Birleşik Metal-İş ‘Grev’ Dedi” (http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=35596).

3. 4857 No'lu İş Kanunu'ndaki değişiklikler ve hükümetin taslakları toplu iş sözleşmesinin imzalanmasından sonra tarafların iradelerinin dışında değişmesine yol açma tehlikesi taşımaktadır. Bu toplu sözleşme düzeni açısından uygun bir durum değildir, çünkü toplu iş sözleşmeleri tarafların kendi iradeleriyle imzaladıkları metinlerdir ve taraflar kendi iradelerinin dışında değişmesi ihtimal dahilinde olan metinleri imzalamamalıdır.

2. Grev Eğitimleri ve Grev Fonu

Birleşik Metal-İş Anadolu Şube Başkanı, kendisiyle yaptığım görüşmede, grev sürecine girilmesinin ardından, işyerlerinde eğitim ve hazırlık çalışmalarının, grev eğitimlerinin başladığını, tüm işyerlerinde, hatta çoğunda birden fazla olmak üzere, eğitim toplantıları yapıldığını ifade etmiştir. İşyerlerine yasal prosedür gereği grev ilanlarını astıklarını, ardından bütün işyerlerini dolaşarak MESS'in teklifini reddettiklerini, dolayısıyla bu toplu sözleşme sistemine karşı olduklarını bildirdiklerini söylemiştir. Özellikle iki noktaya vurgu yapmıştır: Birincisi, grev kararı alırken, tüm üyelerine greve çıkıldığı andan itibaren hiçbir sendika çalışanın ve yöneticisinin ücret alamayacağını, aynı zamanda kendilerine de bir ücret katkısı yapamayacaklarını, ancak bütün illerde grev komitelerinin kurulması için çaba sarf edip buralardan katkı sağlamaya çalışacaklarını bildirmişlerdir. Yani işçiler hiçbir yerden katkı almayacaklarını bildikleri halde grev kararını desteklemişlerdir. İkincisi ise, Türkiye'de grev fonu diye bir şey olmaması hatta yasak olmasıdır. Ancak Birleşik Metal-İş olarak kendi imkanlarıyla sendika yönetici ve çalışanların maaşlarından yapılan kesintilerle oluşturdukları bir fonlarının olduğunu ifade etmiştir.

3. Greve Çıkılacak İşyerlerinin Belirlenmesi

Birleşik Metal-İş sendikacıları grev sürecinde, kendilerine görüş olarak yakın gördükleri işyerlerinde greve destekleri konusunda emin oldukları için süreci biraz ötelemişlerdir. Önceliği kendilerine uzak olan işyerlerine vermişlerdir. Çünkü kendilerine yakın tutum sergileyen işverenlerden olumsuz bir sonuç çıkmayacağını düşünmektedirler. Ancak diğer taraf için aynı şey söz konusu değildir. Bu sebeple, herhangi bir sorunla karşılaşmamak için Birleşik Metal-İş Anadolu Şube Başkanı Seyfettin Güleğül'ün deyimi ile "kendilerine uzak olan" işverenlere karşı meydan okuyup grev uygulamasını hemen devreye sokmuşlardır.

Birleşik Metal-İş Anadolu Şube Başkanı, her gün basında bir yerden grev haberi olmasını istedikleri için grevlerin hepsini bir anda başlatmadıklarını söylemiştir. Yalnızca basına değil, işverenlere de önceden bilgi vermediklerini söyleyen başkan, yasal zorunluluk sebebiyle işverenlerin de sadece 6 gün önceden haberleri olduğu ifade etmiştir.

MESS ise bu süreçte, Birleşik Metal-İş'i gerçek dışı söylemlere dayalı politikalar sürdürmekle suçlamış, hatta kendi yayınları olan *İşveren* gazetesi de "İşçi Geçim, Sendikacı Seçim Derdinde" başlıklı yazısında Birleşik Metal-İş'in sergilediği duruşun işverenlerin bütünlüğüne karşı yanlış ve demode bir yol olduğunu savunmuştur, bu durumun işçiler için ağır yükleri ve olumsuzlukları beraberinde getireceğini iddia etmiştir (*İşveren*, Mart 2011).

III. GREV SONUCU

Üç işyerinde başlatılan grev sonrasında, Standard Depo’da grevin ilk haftasında, Arfesan’da da grevin 8’inci gününde ve Süsler Doruk’ta grevin 11’inci gününde anlaşmaya varan Birleşik Metal-İş anlaşmayı imzaladı. 2010-2011 Grup toplu iş sözleşmelerinde sona gelindiğinde, uyuşmazlık kapsamında olan bütün işyerlerinde MESS ve Türk Metal işbirliği ile metal işçilerine dayatılan ücret zammının çok üzerlerine, rakamla ifade etmek gerekirse ortalama 5,35 Grup zammının % 82 üzerine çıkılmıştır. Yıllarca MESS’in metal işçilerine en iyi sözleşme olarak gösterdiği sıfır zam ve esnek çalışmayı savunan sözleşmenin çok daha iyisi yapılabilmektedir. Birleşen, inanan, kararlılıkla mücadele eden ve sınıf dayanışmasını güçlendiren işçilerin yenilmeyeceği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Metal işçilerinin bu tutumu, işçilerin birlik olduklarında kazanabileceklerini göstermiştir ve işçi hareketi için önemli bir başarı olmuştur. Birleşik Metal-İş Sendikası Anadolu Şube Başkanı, esnek çalışma hükümlerini de toplu sözleşmelere sokmadıklarını, böylece 30 yıllık bir toplu sözleşme düzeninin yıkılabileceğini herkese gösterdikleri, ayrıca artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını belirtmiş ve şu cümleleri eklemiştir:

Bu mücadele sadece bu düzenin yıkılmasını değil, tüm ezberlerin bozulmasını da sağlamıştır. Herkesin bu yeni koşullara göre kendisini ayarlaması, yeni bilgilerle kendisini donatmasının zamanı gelmiştir. İşbirlikçi besleme sendika Türk Metal yıllardır sürdürdüğü ihaneti, teslimiyetçiliği ve dayatmacılığı ‘en iyi sözleşme’ yalanlarıyla artık gizleyemeyecektir. Bu mücadelenin kazanılmasında en büyük pay sahibi, sendikalarına inanan, onun politikalarına uyan metal işçileridir. Metal işçilerinin mücadelesine başından beri ‘bu hepimizin mücadelesi’ diyerek dayanışma gösterenler de zaferde aynı ölçüde pay sahibidir.

Grev başlamadan önce yapılan grev oylamasında 6 işyerinde greve hayır kararı çıkmıştı. Bu işyerleri öncelikle Yüksek Hakem Kurulu’na gitmişti. Nisan 2011’de bu çalışma kapsamında yaptığım söyleşi sırasında henüz bir sonuç çıkmamıştı. Birleşik Metal-İş Anadolu Şube Başkanı Seyfettin Güleğül, sonucun önerilen zammın altında olmayacağını düşündüğünü ifade etmişti. Nihayet, Yüksek Hakem Kurulu’nun karar vermesi üzerine greve hayır diyen altı işyerinde % 5,35 zam oranı kabul edilmiştir.⁴

2010-2012 Toplu İş Sözleşmesi sürecinde yaşanan uyuşmazlık sonucu başlayan grev ile ilgili olarak Birleşik Metal-İş Anadolu Şube Başkanı Seyfettin Güleğül, grev kararını astıkları gündeki durumdan üç adım daha ileride olduklarını, çünkü artık daha kararlı ve daha örgütlü olduklarını beyan etmiştir. Dolayısıyla işverenlerin de MESS’in de bu durumun farkında olduğunu ve bundan sonraki süreçte karşılarında daha güçlü bir kitle bulacaklarını bildiklerini söylemiştir (Güleğül, 2011).

SONUÇ

Araştırmalar gösteriyor ki, metal sektöründe istihdamda %45’ler düzeyinde bir artış yaşanmış, buna karşılık ücretlerde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. İşçiler daha yoğun çalışmak durumunda kalmışlardır ve bu süreç hala devam etmektedir. Hemen her işyerinde performans hedefleri artırılmış, işçilerin daha fazla üretim

⁴ 07 Ağustos 2012 tarihinde Birleşik Metal-İş Sendikası Anadolu Şubesi’nden alınan bilgi.

yapması istenmiştir. Yoğun çalışmanın işçilerin sağlığını bozması kaçınılmazdır. Verimlilikteki bu artış, işçilerin daha fazla sömürülmesinden, patronların daha fazla kâr elde etmesinden başka bir anlama gelmemektedir. Yapılan araştırmalara göre işçiler, çalışma sürelerinin bir saatinde kendilerine ücret karşılığı, 4,6 saatini ise sermayeye bedava çalışmaktadırlar. Büyümenin arkasında elbette metal işçilerinin emeği yatmaktadır. Çok ciddi bir büyüme gerçekleşmiş ancak bu büyümeye oranla işçilerin durumu geçmişe göre daha kötüleşmiştir. Bu sorun önemli bir sorundur ve ancak toplu sözleşme ile çözülebilir.

2010-2012 Metal Grup Toplu İş Sözleşmesi görüşmeleri başladığında, MESS'in dayatması sıfır zam ve esnek çalışma yönünde olmuştur. Artık tahammül edilemez boyutlara gelen bu durum karşısında işçilerin seslerini duyurmak istemesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Ardından metal sektöründe örgütlü olan Birleşik Metal-İş grev kararı almış ve isteklerinden asla taviz vermeyeceklerini belirterek grev süresince kararlılığını sergilemiştir. Grev sonucunda, uyumsuzluk kapsamında olan bütün işyerlerinde MESS ve Türk Metal işbirliği ile metal işçilerine dayatılan ücret zammının çok üzerlerine çıkmıştır (Ortalamada yüzde 5,35 olan grup zammının %82 üzerinde). 22 Mart günü Eskişehir Doruk işçilerinin grevi ile yükselen mücadele, Arfesan işyerinde müzakerelerde mutabakat sağlanması ve grevin kaldırılmasıyla tamamlanmış (15 Nisan 2011) ve işveren sendikası MESS ile yapılan anlaşmayla da süreç sona ermiştir.

Metal işçilerinin bu grev sürecinden başarıyla çıkması, bütün işyerlerinde taleplerini işverene kabul ettirmesi, Türkiye işçi sınıfı için büyük bir önem taşıyor. Yeni çıkan ve gündemde olan yasalarla işçilerin haklarının daha da geriye götürülmesi hedeflenmektedir. Bu saldırıların karşısında ancak bu şekilde etkili silahlarla durulabilir. Metal işçisinin başarısı, Türkiye işçi sınıfına, mücadeleyle kazanım elde edebileceğini tekrar hatırlatmıştır. Sahte sendikasına ve patronun dayatmasına boyun eğmeyen, direnen, mücadele eden işçilerin kazanabileceklerini metal işçileri göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Beşeli, Mehmet (2008) "Metal İşçilerinin Ortak Taleplerini Dile Getirmeye Çalışıyoruz!" (Birleşik Metal İş Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı Mehmet Beşeli ile 2008-2010 Metal Grup Toplu Sözleşmeleri üzerine yapılan söyleşi, <http://www.sosyalistforum.net/sitemap/t-17143.html>, 03.06.2011).
- Birleşik Metal-İş (2011) "MESS Teklifine Neden Hayır Dedik", *Birleşik Metal İşçileri Sendikası Gazetesi*, Sayı 198, Ocak 2011.
- Birleşik Metal-İş (2010) "Metal Sektöründe Verimlilik Artıyor" (<http://www.birlesikmetal.org/tis/?p=422>, 12.05.2011).
- Birleşik Metal-İş (2008) *Metal İşçisinin Gerçeği*, İstanbul: Birleşik Metal-İş.
- Boratav, Korkut (2010) *Emperyalizm, Sosyalizm ve Türkiye*, İstanbul: Yordam.
- Çelik, Aziz (2011) "Grevi Hatırlamak", *Birgün*, 24.02.2011 (http://www.birlesikmetal.org/foto/birgun_a_celik_2011-02-24.jpg, 09.04.2011).
- Doğruel, Suut ve Fatma Doğruel (2008) *Türkiye Sanayiine Sektörel Bakış*, İstanbul: TÜSİAD.

- Güलगül, Seyfettin (2011) Birleşik Metal-İş Sendikası Anadolu Şube Başkanı Seyfettin Güलगül ile Birleşik Metal-İş Anadolu Şubesi'nde, 26.04.2011 tarihinde yapılan görüşme.
- İşeri, Ergün ve Tufan Sertlek (der.) (2011) *Sendika.Org Yazıları (10 Yılın Seçkisi)*, İstanbul: Sendika.org Kitaplığı.
- Kepenek, Yakup ve Nurhan Yentürk (2010) *Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lordoğlu, Kuvvet (2011) "Metal Grevleri Üzerine Bir Alıştırma", *Cumhuriyet*, 17.03.2011 (http://www.birlesikmetal.org/foto_2011/cum_lordoglu_2011-03-17.jpg, 09.04.2011).
- Şafak, Can (2007) "Toplu Pazarlık Yoluyla Esneklik: Türkiye Deneyimi", *Sendikam*, (8).
- T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (2010) "Türkiye Metal Sektörü Raporu" (<http://www.belgeler.com/blg/288m/turkiye-metal-sektoru-raporu>, 31.05.2011).
- Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (2008) *İstihdam Uygulamalarındaki Değişiklikler ve Güvencesiz Çalışma Araştırması*, İstanbul: Birleşik Metal-İş.